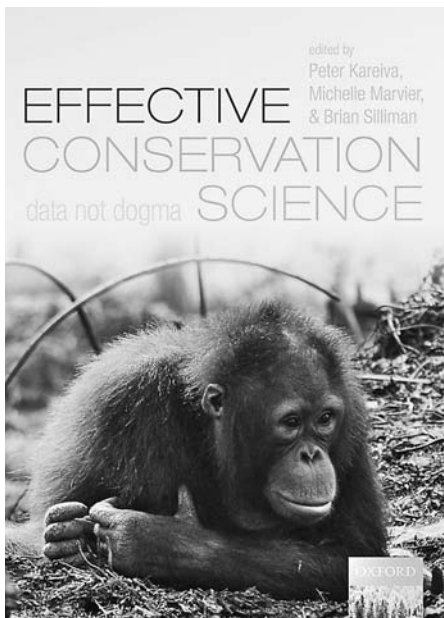

Peter Kareiva, Michelle Marvier & Brian Silliman (eds.): Effective conservation science: Data, not dogma. O ochraně přírody (hodně) jinak

Jednou ze zásad vědecké práce zůstává boj proti autoritám, tvrdí známý bonmot připisovaný hned několika významným badatelům. Když v r. 2011 vystoupili američtí ekologové Peter Kareiva a Michelle Marvierová s propracovanou kritikou současné péče o přírodní a krajinné dědictví a nastínili principy „nové“ ochrany přírody, jejich krok vyvolal bouřlivou reakci nejen mezi profesionálními a dobrovolnými ochránci přírody, ale i v akademické obci. Část svých neotřelých názorů oba společně formulovali v příručce nazvané jednoduše Conservation Science (viz Živa 2013, 1: XVIII–XIX).

Ani nejnovější publikace, kterou zmiňovaná dvojice redakčně sestavila spolu s Brianem Sillimanem, z kritického přístupu neslevuje, spíše naopak. Jednotlivé kapitoly sepsané příslušnými specialisty diskutují témata, na která má ochrana přírody tradiční letitý názor. Jak již napovídá název relativně útlé publikace, činí tak nikoli na základě emocí či představ, ale „tvrdých“ dat. Právě zmiňovaný přístup označovaný jako ochrana přírody založená na důkazech (evidence based conservation) se snaží využít nejnovějších vědeckých poznatků a současně snížit neurčitost, která konkrétní péči o přírodní prostředí z pochopitelných důvodů doprovází.

Je stále oblíbenější koncepce ekosystémových služeb a přírodního kapitálu skutečně bezproblémovým východiskem současné ochrany přírody a krajiny, potažmo životního prostředí, nebo vykazuje nemalá úskalí? Nenahrazujeme až příliš často nedostatek důvěryhodných údajů názory odborníků, jež si pak žijí vlastním životem a mnohdy je bereme jako prokázané hypotézy? Do jaké míry poškozují místní úbytek biologické rozmanitosti fungování příslušného ekosystému? Může mít rozpad původního prostředí kladný dopad na společenstva a na ekosystémové a evoluční procesy? Nenasazujeme nepůvodním organismům automaticky psí hlavu? Máme skutečně dostatečné důkazy o tom, že lidská civilizace dosáhla v některých ohledech vlivem na životní prostředí zlomu, z něhož se již dost dobře nejde vrátit? Jsou geneticky modifikované organismy dílem ďábovým, pozhánáním pro lidi a přírodu, nebo něco mezi tím? Na uvedené a mnohé další otázky se snaží v recenzované knize odpovědět 47 odborníků. Kromě dobře známých akademických a ochránářských rebelů do publikace přispěli také badatelé, kteří se určité problematice věnují několik desetiletí, jako např. Richard Hobbs zabývající se ekologií obnovy nebo znalec problematiky udržitelného rybolovu Ray Hilborn. Je tedy zřejmé, že „nová“ ochrana přírody není výsledkem

generační vzpoury mladších proti zkušeným, jak se občas uvádí.

Počín akademiků vedených P. Kareivou a M. Marvierovou potvrzuje dobře známé pravidlo, že svět obvykle nebývá ani depresivně černý, ale ani radostně bílý. Ukazuje se, že dobro a zlo se z pohledu ochránářské vědy, a doufejme, že i praxe, nedělí na nedotčenou a fragmentovanou krajinu nebo na původní a nepůvodní druhy.

Líbí se mi, že text je psán výstižným, naprosto srozumitelným jazykem. Protože se přispěvatelé snaží otrást, když už ne rovnou zbořit, zažitá představa, doprovázejí své názory četnými tabulkami, grafy a výpočty. Čtenáři jistě přijde vhod poměr-

ně podrobný rejstřík a čtivé mezititulky dlíčích kapitol.

I když výběr témat zůstává výsostnou záležitostí redaktorů knihy, můžeme si jen postesknout, že do ní nezařadili také otázku velrybářství, evoluce, které jsme sami svědky, nebo digitální genetické informace. Nejen mezi ochránci přírody se delší dobu diskutuje o tom, zda je přísná regulace mezinárodního a vnitrostátního obchodu s planě rostoucími rostlinami a volně žijícími živočichy pro zachování cílových druhů nejhodnějším řešením. Odpůrci argumentují tím, že každá restrikce vyvolá nakonec úspěšnou snahu ji obejít. Nebylo by lepší vývoz na trhu žádaných, byť ohrožených rostlin a živočichů částečně povolit tak, aby jejich využívání bylo v nejlepší smyslu udržitelné, a získané prostředky vložit do jejich ochrany v terénu nebo regionálního rozvoje? Nepovede kontrolovaný obchod s obdobnými komoditami ke snížení poptávky a tím i pronásledování dotčených organismů a nakonec ke zhroucení černého trhu? Opačná strana sporu se domnívá, že takový přístup dříve nebo později otevře stavidla ještě rozsáhlejšímu vytlačení a ilegálnímu sběru, protože se v rozporu se zákonem získaní jedinci tímto způsobem „vyperou“. Dosavadní zkušenosti se přiklánějí spíše k druhé možnosti. Co k této otázce, nastolené v České republice mimo jiné v souvislosti s nedávným odhalením zabíjení chovaných tygrů pro nepovolené komerční účely a následné pašování částí jejich těl nebo derivátů z nich do zahraničí, říká „nová“ ochrana přírody? Jsem dalek nálepkovat autory, ale přijde mi škoda, že mezi nimi najdeme jako pověstnou bílou vránu jediného Evropana: všichni ostatní pocházejí buď ze Severní Ameriky, nebo z Austrálie.

„Tato kniha zpochybňuje všechno, o čem jste si mysleli, že víte o ochránářské vědě,“ tvrdí australský matematický ekolog Hugh Possingham, vedoucí vědecký pracovník Ochrany přírody (The Nature Conservancy, TNC). Mimochodem, uvedená nevládní organizace sídlící v USA dnes zaměstnává více než 600 pracovníků s titulem Ph.D. a v poslední době přijímá jen odborníky z rozmanitých společenských a hospodářských věd. Ačkoli Possingham stejně jako jeho předchůdce v TNC Kareiva rád čerá svými názory hladinu, ovšem s dobrými úmysly, v jednom se prokazatelně nemylí. Etablované představy často přetvořené do neměnných zásad je nezbytné také v ochraně přírody konfrontovat se současnými poznatky. Ostatně hodnocená knížka o ničem jiném není.

Oxford University Press, Oxford 2018, 208 str.
Internetové knihkupectví Amazon nabízí brožovanou publikaci za cenu od 50 USD.

1 Japonské národní parky mají kromě ochrany zachovalé přírody nepochybný kulturní a náboženský význam. Snímek přibližuje část rozsáhlého vulkanického útvaru kruhového nebo eliptického tvaru (kaldery) v národním parku Aso-Kudžú na ostrově Kjúšú. Foto J. Plesník